

PSYKOLOGIEN I HJERNEÅRET – EN INTRODUKTION

Dette år er et hjerneår. Nu hvor året næsten er gået, og det med ind imellem næsten hjernelammende trompetfanfarer fra begejstrede hjerneforskere og fra duperede journalister, har Psyke & Logos også meldt sig under fanerne med dette temanummer, der har fået den kun lidt ironiske titel *Psykologien i hjerneåret*. Man kan så efter behag tilføje et spørgsmålstegn eller et udråbstegn. I alt fald er der sket det, at da den noget tøvende redaktion vågnede op og forsøgte om vi kunne nå at være med, så viste alle de hjerneforskere, som vi henvendte os til – både inden for og uden for psykologien – en meget stor velvilje og interesse. Og selv om redaktionen denne gang har bevæget sig på udebane, synes vi at er der kommet et særdeles vægtigt temanummer ud af det.

Ved sammensætningen, hvor især Anders Gade har bistået redaktionen i meget høj grad, har vi prioriteret en alsidig præsentation af grundlæggende problemer og synspunkter, der optager de forskere, som ud fra varierende forskningsinteresse og angrebsvinkel beskæftiger sig med forholdet mellem hjerneforskning og psykologi. Det vil fremgå, at vi ikke har prætenderet en autoritativ fremstilling af det der er konsensus om. Der er ingen tandløse, kompromis-søgende leksikonartikler, men til gengæld mange markerede synspunkter, som ofte står i direkte modstrid over for hinanden.

Redaktionen er i øvrigt til alt held blevet befriet for den for os temmelig umulige opgave at skrive en egentligt indledningsartikel af den art, vi plejer at pålægge os selv. En sådan opgave er nemlig absolut påkrævet, men denne gang har vi fået andre, kompetente folk til at udføre arbejdet for os. De 4 første artikler er alle af denne introducerende karakter, og de vil være af stor værdi for de læsere, der enten er uindviede i hjerneforskningens mysterier, eller hvis viden ikke er helt up to date.

Og nu til den opgave redaktionen trods alt har kunnet påtage sig. En kort smagsprøve på de enkelte artikler.

JESPER MOGENSEN lægger i sin artikel *Den dynamiske hjerne – hjernens plasticitet* vægt på at opstille et alternativ til en række udbredte misforståelser omkring forholdet mellem hjernen og det psykiske. Han profilerer en erkendelsesteoretisk dualisme, der ud fra en simpel forskningsmetodisk refleksion tilbageviser en neurologisk reduktionisme. At identificere det psykiske med neurologiske processer er nemlig i modstrid med den måde, vi faktisk erkender disse forhold. Samtidig demonstrerer han gennem en række empiriske undersøgelser, at det er forkert at opfatte det psykiske som processer, der udspiller sig i en allerede strukturelt fixeret hjerne. De processer vi iagttager som psykiske kan demonstreres at influere på de processer, vi kalder neurologiske.

MORTEN KRINGELBACH & ADAM ENGELLS artikel *Development and plasticity in the brain* har samme grundsynspunkt som den forrige artikel, men

lægger mere vægt på det hjernens ontogeni, man kunne næsten fristes til at sige udviklingspsykologi, især fokuseres på de såkaldte kritiske perioder.

AXEL LARSEN & ANDERS GADE gennemgår i *Hjerne og kognition* en række grundlæggende kognitive processer og fænomener, idet disse relateres til den neurofysiologiske kortlægning af hjernen.

ANDERS GADE giver i *Hjernen og følelser* en både grundig og spændende introduktion til det man næsten kunne kalde »den emotive vending« inden for neuropsykologien. Hvor neuropsykologien lige som i øvrigt hele kognitionsforskningen har været tilbøjelig til at opfatte følelserne som en slags sensorer, der fungerede som ydre enheder i det kognitives tjeneste, er der med »den emotive vending« tale om en veritabel bytten op og ned på dette forhold. Ud fra f.eks. Damasio's undersøgelser af frontale skader fremlægges der evidens for, at de overordnede psykologiske forhold, som f.eks. beslutningstagen og social relation, primært er bestemt af det emotive.

RODNEY M.J. COTTERILL, der er kommet hjerneforskningen fra fysikken lige som så mange andre fremtrædende forskere i disse år, fremlægger i *Navigation, Consciousness and the Body/Mind-»Problem«* sin teori om bevidsthedens opståen som en integrativ funktion til at koordinere de motoriske processer. Bevidstheden er således en sidegevinst, der oprindeligt blev udviklet ud fra en helt anden selektionsværdi end den, som den siden hen har fået, nemlig som en *veto-instans*, der kan stoppe »uhensigtsigtmæssige« motoriske processer.

BOBBY ZACHARIAE skriver i *Hjerne og immunitet* om et sandt tværviden-skabeligt projekt, nemlig det psyko-neuro-immunologiske. Dvs. forholdet mellem de psykiske, de neurologiske og de immunologiske processer, der giver forhåbninger om at finde en værdig afløser til Descartes' berømte »koglekirtel«, som et konkrete udvekslingssted mellem psykologiske og somatiske processer.

ALICE THEILGAARDS artikel *Body image og hjernen* handler om det interessante psykologiske fænomen, der er vores opfattelse af vores egen krop. Hun beskriver dels den kliniske viden om forstyrrelse af denne kropsoptagelse, og hun gennemgår udviklings- og personlighedspsykologiske teorier om *Body image*.

RALF HEMMINGSEN diskuterer i sin artikel *Hjerne og skizofreni* forskellige teorier om forholdet mellem nervesystemet tilstanden skizofreni. Han argumenterer selv for en opfattelse af skizofreni som primært somatogen, dvs. enten genetisk eller tidligt exogen.

RABEN ROSENBERG beskæftiger sig i *Depression: Fra klinik til gen* med den anden store psykiatriske lidelse Depression. Forfatteren er ligesom den forrige bidragsyder placeret i den forskningsgren, der søger at integrere neurovidenskab og psykiatri, og fremlægger i artiklen en bio-psyko-social sygdomsmodel.

BIRGITTE BECHGAARD optræder i *psykiatriens forhold til psyke og soma* som en skarp kritiker af psykiatriske synspunkter sådan som de er fremsat i de to foregående artikler. Gennem en grundig analyse af den særlige udformning som dansk psykiatri har fået argumenterer forfatteren for, at der i

denne tradition er en logisk modsigelse mellem den biologiske sygdomsteori (sindssygdomme som hjernesygdomme) og den fænomenologisk-hermeneutiske diagnostik. Det er ikke de samme fænomener, som psykiateren empirisk undersøger, og som han gør til grundlag for sin teori.

BO MØHL introducerer i *Køn og tænkning – en diskussion af kønsspecifikke hjerneforskelle og adfærd* forskningen om forholdet mellem køn, hjerne og adfærd. Hvor meget af de kønsforskelle vi kan observere i adfærden kan siges at hænge sammen med forskelle i hjernen. Og for så vidt der er sammenhænge, hvad betyder så disse sammenhænge?

CHRISTIAN GRAUGAARD & PREBEN HERTOFT beskæftiger sig i *Hjerne og sexuel afvigelse – historiske og moderne nedslag* med et beslægtet emne forholdet mellem hjerne og sexuel afvigelse. Artiklen gennemgår forskningsområdes historie og problematiserer den nyeste forskning i lyset heraf.

HELMUTH NYBORG er den sidste af forfatterne i selve tema-delen. Han er rosinen i pølseenden, eller måske snarere havkatten i hyttefadet, idet han indtager en diametral modsat position i forhold til de øvrige psykologiske artikler, især står han i modsætning til Birgitte Bechgaards standpunkt. I artiklen *Molecular Man in a Molecular World – Applied physiology* fremlægger han med stor konsekvens et forskningsprogram, der uden overdriivelse kan karakteriseres som eliminativ reduktionisme. Ja hans reduktionisme går så vidt at han anbefaler en elimination af selve termen *psykologi*, der foreslås erstattet af *physiology*, dvs. en bevarelse af en del af de adfærdsobserverende metoder fra den hidtidige psykologi, men en total afvisning af dens teori, der skal erstattes en ren fysikalisme.

Under strengen har vi endnu et bidrag i den Psyke & Logos-føljeton om følelsernes psykologi, som Martin Johansen har ført gennem snart tyve år. Denne artikel hedder *Notat om lidenskabers væsen*.

Endelig har vi to anmeldelser:

BIRGIT PETERSON anmelder Graugaard et al. (red.): *Hjerne og seksualitet – aspekter af teori og klinik*.

CLAUS HEINBERG giver i *Omkring »fysikologi« og hvad dertil hører, tanker ved en videnskab* en anmeldelse Helmuth Nyborg, der selv fremsætter sine synspunkter i den nys omtalte artikel. Anmelderen er absolut ikke enig med Nyborg, men som allerede nævnt har redaktionen netop ønsket at præsentere kontroversielle synspunkter og debat i dette nummer. Det har vi her et eksempel på, og vi overlader det trygt til læserens egen dømmekraft at tage stilling til denne meningsudveksling.

Med dette nummer af Psyke & Logos er der sket en redaktionel omdannelse. Boje Katzenelson der har været med siden tidsskriftets start i 1980 udtræder af redaktionen efter hvad man uden overdriivelse kan kalde lang og tro tjeneste, men han fastholder forbindelsen til Psyke & Logos ved i stedet at indtræde i den rådgivende gruppe. Den anden del af omdannelsen består i at Birgitte Diderichsen fra Psykologisk Institut, Århus, og Bo Møhl fra Sexologisk Klinik, Rigshospitalet, er gået ind i redaktionen, hvor de allerede er i fuld gang med at redigere det næste nummer af Psyke & Logos, der er knyttet til vor januar-konference, som er omtalt på sidste side.